

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. junija 1876.

O b s e g: Razpis treh štipendij za učence na kmetijski šoli „Francisko-Josefinum“ v Mödlingu nad Dunajem. — Kedaj naj se senožeti kosijo? — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Škodljiva stran šivalnic (Nähmaschinen). — C. k. upravni sodni dvor ali opravna sodnija. (Konec.) — Ljudska šola. — Škofje vsake sorte. — Slovansko slovstvo. — Softe na Turškem. — Mati ga izdá. (Kon.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razpis treh štipendij

za učence na kmetijski šoli „Francisko-Josefinum“ v Mödlingu nad Dunajem.

Dve štipendiji ste ustanovljeni od presvitlega cesarja iz lastne blagajnice, med katerima ena ima imé cesarja, druga pa cesarice, — eno štipendijo pa je ustanovil svitli nadvojvoda Karol Ludevik; vsaka štipendija znaša po 250 gold. za vsako leto. Prošnjiki za te štipendije na imenovani kmetijski šoli, katera traja 3 leta, morajo izkazati: 1) da so njihovi stariši ali varuhi zadovoljni, da v to šolo stopijo, 2) da so vsaj 16 let stari, 3) da imajo študije spodnje gimnazije ali realke; tem bolje je pa, če morejo zraven unega tudi skazati, da so na katerem večem posestvu že nekoliko prakse si zadobili v kmetijstvu. — Prošnje s priloženimi spričali se imajo zadnji čas do 31. avgusta t. l. vložiti pri vodstvu gori omenjene šole. — Štipendisti niso oproščeni dotične šolnine. Kdor še kaj več o osnovi te šole izvedeti želi, dobí šolski program od navedenega vodstva.

Kedaj naj se senožeti kosijo?

O tem, kedaj je pravi čas, travnike kositi, je še zmirom nekoliko prepira med kmetovalci.

Eni trdijo, naj se kosijo takrat, ko trava na senožetih v najlepšem cvetju stoji, — drugi takrat, ko je večí del trave že ocvelo, — tretji pa, ko je vsa trava popolnoma ocvela.

Kdo ima prav?

Tudi rastline na senožetih, kakor žita, napravijo na vrhu svojem seme (klasje), v katero se iz bilk preseli največ redivne tvorine. Vsaj vsak to vé, da žito ima v klasji (zrnji) svoj kapitál, bilka potem je samo manj vredna slama.

Ta prevdarek naj bi kmetovalcem veljal za razsodbo pričkanja: kedaj je najbolje travnike kositi.

Da bo senó dobro in redivno, ne pa slama, naj se senožeti kosijo takrat, ko je trava v najlepšem, polnem cvetju. Takrat je cela bilka še polna dobrega soka in tedaj tečna klaja. Pozneje je že od dne do dne bolj trda, in mnogo trave in deteljce postane suhlad, ki ni veliko bolja od suhe žitne slame.

Res je sicer, da pôzna košnja okrepčá travnik zato, ker se mnogo semena iz ocvelih rastlin poseje na travnik; al gospodar naj na vago dene prevdarek: ali mu ni za živino zgube veliko, če nakosí manj in pa slabe, to je, manj redivne klaje?

Če le na kúp gledaš, ne pa na to, koliko ima kúp v sebi, grozno se motiš!

Kar morebiti travnik zgubí s tem, da se poseje semena manj po njem, ker rastline niso še popolnoma ocvele, to se mu pa po vse nadomesti s tem, če senožeti svoje ne daje „škrjancem gnojiti“, ampak da jo sam gnojí včasih in, kjer je mogoče, z vodo napaja. Jasen dokaz tej resnici je to, da marsikater gospodar ima blizo svoje hiše vrt ali kak drug kos zemlje, kjer travo po 4 ali celó 5krat na leto kosí, da živini frišno klajo poklada. In prav na tacihi zemljiščih izraste vsako leto največ in najbolj tečne trave.

Letos, žalibog, pa deževno vreme gospodarjem nagaja, da proti pravemu spoznanju svojemu, da ni dobro kositi pozno, bodo vendar morali pozno kositi, — drugi pa, ki so že kosili, ne morejo mrve domú spraviti ali pa jo spravijo le mokro domú. Za take nadloge se svetuje sledeče.

Kdor ni mogel mrve na travniku do dobrega posušiti, sušiti jo mora v kozolcu, če ga ima, ali pa pod streho na tleh, kjer se podloge naredé iz dilj ali lés, na katere se nameče najprej na dno malo slame, potem pa mrva. — Pomaga tudi ne dosti suho mrvo v senici tako skladati, da poredoma pride ena lega mrve, ena pa suhe slame, kajti suha slama veliko senene vlage na-se potegne. — Še tretja pomoč — se ve najdražja — je ta, da se mokrotno senó dá malo osušiti, potem v senici močno stlačiti in pa s kuhinjsko soljo osoliti, da se nekoliko skisa; tako dobro stlačena in okisana mrva se ne spridi, ampak še bolja je z dodano soljo.

Gospodarske novice.

* Pišče s plavutami med kremplji na nogah kažejo v vasi Rödhen pri Giesenu na Nemškem. Zleglo se je to pišče pri nekem kmetu, ki ima kokoši ondi navadnega plemena. O čudni tej prikazni modrujejo zdaj naravoslovci, od kodi ta izrodek? Nekateri mislijo, da se je puta plemenila z raco, kar pa dozda po nobeni skušnji ni verjetno.

* Čudna najdba. V modetu (jajcu, Hoden) dveletnega žebeta, ki ga je živinozdravnik na Danskem rezal (kastriral), je našel dva zobá in pa kepo dlake. Drews je to čudno najdbo izročil živinozdravniški šoli v Kopenhagen u.

* Zopet nova podkev! Inženir Yates v Manhestru na Angleškem je v ondašnji razstavi kónj kazal konja z „roženo podkvo“ podkovanega, ki jo je razstavna jury (sodnija) zeló pohvalila. Ta podkev je narejena iz volovske ali bivolske kože, ki se s silo paromašine tako vkup stlači, da je trda kakor rog, vendar pa elastična, trpi dalje časa kot železna podkev in se kopitu tako prileže, da kopito in podkev sta kakor ena masa. Pri-bije se na kopito, kakor navadna podkev. Cena jej ni dražja kakor navadne podkve. Zdaj so se že tudi Francozje spravili čez to podkev in v „grande école hipologique“ jo pretresajo: Je li ta znajdba kaj več kot Anglešk švindal, povemo ob svojem času.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca junija.

Dné	Leta	
17.	1816.	Ustanovitev gozdarske akademije v Tharandu na Saksonskem, kateri je leta 1829. bila dodana tudi akademija za poljedelstvo.
17.	1852.	Organizacija kobilstva na Francoskem.
17.	1860.	Mednarodna razstava kmetijskih mašin, kmetijskih pridelkov in plemenne živine v Parizu.
18.	1818.	Organizacija kobilstva na Bavarskem.
19.	1817.	Postavna vredba razmér med kmeti in grajščaki na Pruskem.
19.	1861.	Prva poskušnja s paroplugi, to je, s plugi (drevesi), ki jih sopár goni in sicer s Fowlerjevim plugom na polji poleg Požuna na Ogorskem.
21.	1639.	je bil tako hud mraz v Mömpelgardu v Alzaciji, da je vse ngrade pokončal; reke so zmrznile, kakor v največi zimi.
21.	1785.	je dobil George Winlaw na Angleškem prvi patent na zboljšani klepetec, to je mašino, ki žito čisti.
22.	1723.	je kamenje deževalo v Glogovici in Libošici na Českem.
23.	1773.	Oklic postave, po kateri je vsak vseučiliščin dijak, ki je hotel na Hanoveranskem državno službo dobiti, bil zavezan učiti se kmetijstva, natoroznonstva in matematike.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Škodljiva stran šivalnic (Nähmaschinen).

Najhitrejšje mojškre dandanes so šivalnice (šivalne mašine); zato jih čedalje več vidimo tudi v gosposkih hišah, da ž njimi gospodinja ali njene hčerke brez mojškre v kratkem času pošijejo vse, česar potrebujejo. Kakor pa vsaka stvar ima dve strani, dobro in slabo, tako tudi šivalnica. Če šivilja predolgo časa neprenehoma na mašini šiva, začnó jo, ne govoreč od

zeló trudnih nog, posebno prsi boleti, in če ne odjenja od prenapetega dela, našije si pljučno jetiko. Že fabrikantje šivalnic bi lahko nekoliko odvrnili to škodljivost s tem, da bi mašine za kaka 2 ali 2½ palca višje narejali. Šivilja pa to s tem doseže, da stol, na katerem zmirom sklonjena sedi, po potrebi toliko nižje naredí, da ne sedi preveč sključena. Sploh je, še posebno pa ženstvu, za zdravje zeló škodljivo, če neprenehoma po 2 ali 3 ure pri mašini sedi. Zato svetujemo po žalostnih skušnjah zdravnikov gospém in gospodičinam, ki so si iz hvalevredne varčnosti omislili šivalnico, naj si šivanje na njih tako uravnajo, da k večjemu eno uro v eno mer šivajo, potem pa za 2 ali 3 ure prenehajo, in še le potem se zopet za eno uro časa vsedejo k mašini. Le če tako ravnajo, bodo dolgo šivale, — drugač pa se bode prenapeto delo splačalo s hudo in morebiti neozdravljivo pljučno boleznijo.

Nove postave.

C. k. upravni sodni dvor ali opravna sodnija.

(Konec.)

Pritožbe se pri upravnem dvoru morajo vpomagati v 60 dnevih po sprejeti rzsodbi ali naredbi izdani na poslednji stopinji. (§. 14.)

Pritožba na upravni sodni dvor po pravu nima odložne moči; al stranki pritožnici je na voljo, za tak odlog poprositi upravnega oblastva, katero naj mu ga tedaj dovoli, kedar javni oziri ne zahtevajo, da bi se rzsodba ali naredba pri tej priči zvršila, in kedar bi se s tem zvršilom stranki zgodila škoda, katera se ne dá več popraviti. (§. 17.)

Pritožba mora na sebi imeti podpis kakega odvetnika (advokata). (§. 18.)

Upravni sodni dvor obravnava javno in ustno (§. 28.); vdeleženi stranki pa je na voljo, da se v ustni razpravi sama zastopa, ali pa tjekaj pošlje odvetnika, kateri jo zastopa. (§. 31.) — Ako vdeležencev ali njihovih zastopnikov k razpravi ni, to ne brani razprave in rzsodbe. (§. 34.)

Ako se pritožba odbije, sme se v rzsodilu naložiti pritožniku, da vse stroške ali vsaj nekaj teh stroškov povrne. (§. 40.) — Upravni sodni dvor pa ima tudi oblast, stranke in po okolnostih njihove zastopnike, če se pravdajo proti jasni besedi postave ali se sicer zakrivé očitno nagajivega pritoževanja, obsojati v globe od 5 do 1000 gold. (§. 41.)

Rzsodbe ali naredbe, katere so postale pravokrepne, predno je ta postava v moč prišla (to je, pred 17. dnevom maja meseca t. l.), ne morejo se pred upravnim sodnim dvorom izpodbijati. (§. 49.)

To so glavne točke postave o ustanovitvi upravnega sodnega dvora. Treba je, da to novo postavo vsi naši ljudje poznajo, ker je mogoče, da občine ali posamezniki imajo pravico, v gori navedenih primerljajih se pritožiti pri tej sodnji.

Kdor želi vso to postavo v slovenskem jeziku od besede do besede imeti, dobi jo v 13. delu „državnega zakonika“ letošnjega leta. Državni zakonik v slovenskem jeziku, katerega iz nova priporočamo našim bralcem, dobiva se v Ljubljani pri bukvarju Juriju Lercherju, pa gotovo tudi v bukvarnicah drugih mest. Cena posamesnih zakonikov je nizka in znaša le nekoliko soldov.